

NỖ LỰC NGOẠI GIAO CỦA RUMANI VỚI HOA KỲ VỀ VẤN ĐỀ CHIẾN TRANH VIỆT NAM (1966 - 1973)

Nhận bài:

05 – 11 – 2019

Chấp nhận đăng:

20 – 01 – 2020

<http://jshe.ued.udn.vn/>

Nguyễn Thế Hà^a, Dan Vătămă^a

Tóm tắt: Trong sự ủng hộ của cộng đồng quốc tế đối với cuộc kháng chiến chống Mỹ của nhân dân Việt Nam, Rumani là quốc gia có nhiều hoạt động giúp đỡ, ủng hộ bao gồm cả về kinh tế và các hoạt động ngoại giao. Từ năm 1966 đến năm 1973, Rumani đã tranh thủ vị thế của mình nỗ lực thực hiện các hoạt động ngoại giao với Hoa Kỳ về vấn đề chiến tranh ở Việt Nam. Với việc sử dụng các phương pháp tổng hợp và phân tích các nguồn tư liệu, bài báo sẽ làm nổi bật những nỗ lực ngoại giao của Rumani với Hoa Kỳ trong tìm kiếm một giải pháp hòa bình cho vấn đề Việt Nam. Kết quả nghiên cứu sẽ là một nguồn tài liệu tham khảo cần thiết trong nghiên cứu về sự ủng hộ của cộng đồng quốc tế đối với cuộc kháng chiến chống Mỹ của nhân dân Việt Nam.

Từ khóa: Hoa Kỳ; Rumani; Việt Nam; hoạt động ngoại giao; giai đoạn 1966 đến 1973.

1. Đặt vấn đề

Trong cuộc kháng chiến chống lại sự xâm lược của Hoa Kỳ, Rumani là một trong những quốc gia Xã hội chủ nghĩa có những hoạt động tích cực hỗ trợ Việt Nam trong nhiều lĩnh vực như kinh tế, ngoại giao. Trong giai đoạn từ 1966 đến 1973, Rumani có nhiều hoạt động ngoại giao, những cuộc tiếp xúc với một số chính khách Hoa Kỳ để thảo luận về vấn đề chiến tranh Việt Nam. Trong các cuộc tiếp xúc với các đại diện Hoa Kỳ, Rumani luôn thể hiện tinh thần ủng hộ cuộc đấu tranh của nhân dân Việt Nam, mong muốn Hoa Kỳ rút quân và cùng với Việt Nam giải quyết chiến tranh trên bàn đàm phán. Ở một phạm vi nhất định, những nỗ lực này đã được ghi nhận bởi của Hoa Kỳ và Việt Nam, tác động đến tiến trình đàm phán hòa bình cho vấn đề Việt Nam.

2. Nội dung

2.1. Các nhân tố thúc đẩy Rumani đàm phán với Hoa Kỳ về vấn đề chiến tranh Việt Nam

Những nỗ lực ngoại giao với Hoa Kỳ mà Rumani thực hiện trong giai đoạn 1966 đến năm 1973 thông qua nhiều cuộc tiếp xúc với các nhà lãnh đạo của Hoa Kỳ trên nhiều diễn đàn khác nhau. Những hoạt động ngoại giao đó, xuất phát từ những nhân tố sau đây:

Thứ nhất: Mối quan hệ giữa Việt Nam và Rumani với tư cách là những quốc gia trong khối xã hội chủ nghĩa. Rumani đặt mối quan hệ ngoại giao với Việt Nam từ 3/2/1950 và là một trong những nước đầu tiên công nhận nền độc lập của Việt Nam sau năm 1945. Đến năm 1956, hai nước chính thức có văn phòng ngoại giao tại thủ đô của nhau. Cũng từ đây, các hoạt động ngoại giao được thực hiện liên tục. Từ năm 1956, Rumani bắt đầu viện trợ kinh tế cho Việt Nam, tiếp nhận đào tạo miễn phí 1000 sinh viên theo yêu cầu của thủ tướng Phạm Văn Đồng. Năm 1957, để siết chặt tình hữu nghị hai nước, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã thực hiện chuyến công du châu Âu và thăm chính thức Rumani và 18 tháng 8 năm 1957. Thay mặt nhân dân, chủ tịch Hồ Chí Minh Việt Nam bày tỏ sự cảm ơn tới những giúp đỡ của Rumani, trong đó khẳng định rằng “Việc làm của các đồng chí khuyến khích nhân dân chúng tôi trong cuộc đấu tranh lâu dài và khó khăn để đạt được sự thống nhất quốc gia và xây dựng chủ nghĩa xã hội” (Nguyễn Văn & Nguyễn Bích, 2000, tr.474). Những nền tảng ngoại giao ban đầu được chủ tịch Hồ Chí Minh xây dựng và phát triển đã tạo ra thành tựu

^aTrường Đại học Ovidius-Constanța- Rumani

* Tác giả liên hệ

Nguyễn Thế Hà

Email: Thehasp@gmail.com

trong quan hệ ngoại giao giữa hai nước. Rumani luôn nhiệt thành đứng về phía cuộc kháng chiến nhân dân Việt Nam, giúp đỡ nhân dân Việt Nam về vật chất và tinh thần, hỗ trợ Việt Nam trong cuộc kháng chiến chống Mỹ. Tình hữu nghị hai nước chính là cơ sở nền tảng đầu tiên để Rumani cùng với nỗ lực kết nối với Mỹ tìm kiếm giải pháp hòa bình cho chiến tranh Việt Nam trên nguyên tắc tôn trọng quyền tự quyết của Việt Nam.

Thứ hai, tinh thần yêu chuộng hòa bình, mong muốn nhân dân Việt Nam kết thúc chiến tranh để tránh sự tàn phá của cuộc chiến. Đây là một tinh thần xuyên suốt trong thời gian từ năm 1956 đến năm 1975 mà nhân dân Việt Nam đã nhận được từ phía Rumani. Thực tế là Rumani đã viện trợ cho Việt Nam trong thời gian chiến tranh là 200 triệu rúp (*Serviciul Arhive Naționale Istorie Centrale, Situația Ajutoarelor Economice Și a Creditelor Acordate de Republica Socialistă Română Pentru Republica Democratică Vietnam 1956-1975, Document În Cadrul Fondului C.C. Secția Relații Externe, Arhivele Naționale al României, Dosar 211/1975. Centrul Național Arhivele Naționale al României, 1975, tr.32*) và tích cực hỗ trợ Việt Nam trong các hoạt động ngoại giao khác. Năm 1966, lãnh tụ Đảng Cộng sản Rumani Nicolae Ceaușescu đã khẳng định với Phó thủ tướng Việt Nam Lê Thanh Nghị rằng: “ngoài viện trợ vật chất mới này, chúng tôi tin rằng chúng tôi sẽ phải tăng cường hơn nữa hành động chính trị - ngoại giao trong việc hỗ trợ người dân Việt Nam chống lại sự xâm lược của Hoa Kỳ” (*Stenograma Întrevederii La C.C al P.C.R Cu Delegația Partidului Celor Ce Muncesc Din Vietnam, 21 Noiembrie 1966, 1966, tr.13*). Mục đích của những việc làm đó, được ông nhấn mạnh “chúng tôi muốn Việt Nam độc lập, tự quyết định số phận của mình” (*Stenograma Întrevederii La C.C al P.C.R Cu Delegația Partidului Celor Ce Muncesc Din Vietnam, 21 Noiembrie 1966, 1966, tr.16*). Ngoài ra, phía Rumani còn bày tỏ quan điểm của mình rằng, Rumani đã sẵn sàng, nếu phía Việt Nam thấy cần thiết bất cứ điều gì, họ sẽ thực hiện các hành động mà phía Việt Nam mong muốn tìm hiểu về ý định của người Mỹ và các khả năng trong lĩnh vực này hoặc bất kỳ hành động nào khác có thể phục vụ nhân dân Việt Nam trong nỗ lực giải quyết xung đột Việt Nam (*România Este Gata, Dacă Partea Vietnamezii Consideră Necesară Acest Lucru, Să Întreprindă Acțiunile Pe Care Le va Cere Partea Vietnameze Supra Intențiilor Americanilor Și Posibilitățile În Acest Domeniu Sau Orice Altă Acțiune Care Ar Putea*

Slujească Vietnamezi, În Eforturile Lor Pentru Soluționarea Conflictului Din Vietnam, 1969, tr.1-2). Chính vì thế, sau chiến dịch Mậu Thân năm 1968, phong trào phản chiến của dư luận Hoa Kỳ dâng cao. Nicolae Ceaușescu nhấn mạnh với Nguyễn Đăng Hành¹ rằng:

¹Đại sứ của Việt Nam dân chủ Cộng hòa tại Rumani.

“Chúng tôi tin rằng nếu hành động được thực hiện ngay bây giờ, hòa bình ở Việt Nam sẽ được khôi phục sớm hơn và người dân Việt Nam sẽ có thể thực thi trật tự xã hội của họ trong điều kiện hòa bình” (*România Este Gata, Dacă Partea Vietnamezii Consideră Necesară Acest Lucru, Să Întreprindă Acțiunile Pe Care Le va Cere Partea Vietnameze Supra Intențiilor Americanilor Și Posibilitățile În Acest Domeniu Sau Orice Altă Acțiune Care Ar Putea Slujească Vietnamezi, În Eforturile Lor Pentru Soluționarea Conflictului Din Vietnam, 1969, tr.1-2*). Năm 1971, trong chuyến thăm chính thức Việt Nam của Nicolae Ceaușescu. Một lần nữa, Rumani khẳng định rằng: “Dù Việt Nam hành động theo cách nào, Rumani sẽ hỗ trợ trong mọi lĩnh vực hoạt động, nhiều nhất có thể” (*Stenograma Discuțiilor Avute Cu Ocazia Vizitei În Republica Democrată Vietnam a Delegației de Partid Și Guvernamentală a Republicii Socialiste România, Ha Noi, 16 Iunie 1971, 1971, tr.32*). Ngoài ra, tinh thần ủng hộ Việt Nam còn được Rumani thể hiện tại Liên Hợp Quốc. Họ thẳng thắn phản đối các hành động quân sự của Mỹ tại Việt Nam. Trong bài phát biểu tại phiên họp công khai của Đại hội đồng Liên Hợp Quốc, Nicolae Ceaușescu, đã khẳng định lại vị trí ủng hộ cuộc đấu tranh của nhân dân Việt Nam (*Note Informativa, Referitor: Aprijinul Acordat de R.S. România R.D Vietnam În Organizațiile Internaționale, 1971, tr.83*). Nicolae Ceaușescu khẳng định rằng, nhân dân Việt Nam và các quốc gia khác ở Đông Dương có quyền tự giải quyết những vấn đề tồn tại của họ một cách tự chủ, mà không có bất kỳ một sự can thiệp nào từ bên ngoài vào. Đồng thời, nhấn mạnh với các quốc gia khác trong tổ chức Liên Hợp Quốc rằng, những đề xuất của Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam là hợp lý, và đó chính là nền tảng để tiến tới giải quyết vấn đề xung đột ở Việt Nam bằng một giải pháp chính trị (*Note*

Informativa, Referitor: Aprijinul Acordat de R.S. România R.D Vietnam În Organizațiile Internaționale, 1971, tr.83). Đặc biệt, tại cuộc tranh luận tại Liên Hợp Quốc trong vấn đề tôn trọng quyền con người trong thời gian xung đột quân sự. Tại đây, đại diện phái đoàn Hoa Kỳ đã trình bày trước đại diện của các quốc gia khác một bản dự thảo về nhân quyền (*Note Informativa, Referitor: Aprijinul Acordat de R.S. România R.D Vietnam În Organizațiile Internaționale*, 1971, tr.83). Rumani ngay lập tức bác bỏ cái nhân quyền trong xung đột vũ trang mà người Mỹ đang cố diễn thuyết tại Liên Hợp Quốc. Theo quan điểm của phái đoàn Rumani, họ cho rằng, nhân quyền thì cần thiết phải loại bỏ chiến tranh xâm lược, dùng sức mạnh quân sự đe dọa toàn vẹn lãnh thổ, chủ quyền quốc gia và độc lập dân tộc của mỗi quốc gia (*Note Informativa, Referitor: Aprijinul Acordat de R.S. România R.D Vietnam În Organizațiile Internaționale*, 1971, tr.83).

Thứ ba: Mối quan hệ tốt đẹp giữa Rumani và Hoa Kỳ, Vào thập niên 60, trong quan hệ ngoại giao của Rumani bắt đầu xây dựng quan hệ kinh tế với các nước tư bản chủ nghĩa, trong đó có Hoa Kỳ, đây chính là một trong những lí do giải thích tại sao Rumani có những cuộc đối thoại với người Mỹ về việc tiến tới kết thúc chiến tranh bằng một giải pháp hòa bình. Những năm đầu năm 1966, Rumani đã đặt mục tiêu cải thiện quan hệ với Hoa Kỳ, để đạt được điều này, một phái đoàn ngoại giao Rumani đã đến Washington để thảo luận và đã đạt được những thỏa thuận quan trọng giữa hai nước cho việc thúc đẩy kinh tế - văn hóa (Maurer & Niculescu-Mizil, 1966, tr.10).

Thứ tư: Mục tiêu và chính sách đối ngoại của Rumani: Vào những năm 60, với mục tiêu mở rộng mối quan hệ với các nước tư bản, trong đó có Hoa Kỳ. Việc quan tâm đến vấn đề chiến tranh Việt Nam trước hết nhằm tạo ảnh hưởng đối Hoa Kỳ để phát triển mối quan hệ với quốc gia này trong tương lai. Đồng thời, thông qua những nỗ lực này, Rumani muốn khẳng định vai trò của mình đối với các quốc gia Xã hội chủ nghĩa, đặc biệt trong bối cảnh Rumani đang có xu hướng ngoại giao xa rời Liên Xô.

2.2. Những cuộc thảo luận giữa Rumani và Hoa Kỳ

Những nỗ lực ngoại giao của Rumani với Hoa Kỳ về chiến tranh Việt Nam, chính thức bắt đầu từ năm 1966. Từ đó, các cuộc trao đổi diễn ra giữa các nhà lãnh đạo hai

nước Hoa Kỳ và Rumani từ năm 1966 - 1969 được thực hiện chủ yếu thông qua Đại sứ Hoa Kỳ tại trụ sở Liên Hợp Quốc ở New York, Arthur Goldberg, hoặc trực tiếp thông qua Bộ trưởng Ngoại giao Ru-ma-ni (Maurer & Niculescu-Mizil, 1966, tr.76).

Năm 1966, diễn ra cuộc thảo luận giữa Dean Rusk của Hoa Kỳ với đại sứ Rumani tại Washington về vấn đề Chiến tranh ở Việt Nam. Đại sứ Rumani đã nhấn mạnh về lập trường của chính phủ Rumani đối với cuộc xâm lược của Hoa Kỳ tại Việt Nam. Ông cũng nhấn mạnh, nếu phía Hoa Kỳ muốn đàm phán thì nên trực tiếp giải quyết với chính phủ của Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, cũng như Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam. Đồng thời khẳng định rằng, người Rumani sẽ xem xét và đóng vai trò trung gian trong cuộc xung đột này (Maurer & Niculescu-Mizil, 1966, tr.76).

Trong năm 1967, một số cuộc gặp quan trọng giữa Rumani và Hoa Kỳ đã diễn ra giữa Ion Gheorghe Maurer và Lyndon Johnson. Tại đây, nhiều cuộc trao đổi ý kiến giữa các đại diện của hai phái đoàn đã diễn ra. Đặc biệt vấn đề chiến tranh Việt Nam là nội dung chiếm nhiều thời gian, Ion Gheorghe Maurer đã lập luận một cách chặt chẽ về sáng kiến của phía Rumani để tạo điều kiện thực hiện đàm phán giữa Hoa Kỳ và Việt Nam. Ông nhấn mạnh rằng, với những gì ông biết tại cuộc gặp gỡ với các nhà lãnh đạo Việt Nam vào năm 1966, người Việt Nam sẽ không tiến hành các bước chính trị nếu Hoa Kỳ tiếp tục duy trì các cuộc ném bom ở miền Bắc Việt Nam. Chính vì vậy, nếu Hoa Kỳ muốn tìm kiếm một giải pháp thì điều đó cần phải bắt đầu bằng việc chấm dứt ném bom. Đồng thời, lãnh đạo Rumani nhấn mạnh thêm, việc ngừng ném bom không chỉ vì lợi ích của Việt Nam mà còn là lợi ích của Hoa Kỳ và cho nền hòa bình thế giới (Niculescu-Mizil, 2008, tr.75). Đồng thời, ông bày tỏ với Tổng thống Johnson và Dean Rusk rằng, Rumani mong muốn vấn đề Việt Nam sẽ được giải quyết. Hi vọng, phía Hoa Kỳ hiểu về sự quan tâm đặc biệt của Rumani trong việc giải quyết vấn đề Việt Nam, và Rumani sẵn sàng nêu quan điểm một cách rõ ràng nhất khi có thể (Niculescu-Mizil, 2008, tr.76). Từ ngày 27 đến 29 tháng 11 năm 1967, William Averell Harriman đã có chuyến thăm chính thức tới Bucharest thủ đô của Rumani, theo các tài liệu lưu trữ cho biết tại các cuộc họp với đại diện Hoa Kỳ, những gì đem ra thảo luận chủ yếu là “chủ đề Việt Nam”, Hariman đã hỏi một cách

dứt khoát về sự giúp đỡ của phía Rumani về việc kết thúc chiến tranh” (Asociația Ambasadorilor și Diplomaților de căriară din România, 2009, tr.225).

Cuộc chiến trở nên căng thẳng nhất giữa Mỹ và Việt Nam diễn ra vào giai đoạn 1967-1968. Đây là thời điểm Đảng và Chính phủ Rumani thể hiện sự ủng hộ và nỗ lực tìm kiếm một mối liên hệ chung trên trường quốc tế về vấn đề chiến tranh Việt Nam. Đảng Cộng sản Rumani bắt đầu từ nguyên tắc rằng tất cả sự hỗ trợ và giúp đỡ của người dân Việt Nam phải được đưa ra trong cuộc đấu tranh chống lại sự xâm lược của đế quốc Mỹ (Ceașescu et al., 1966, tr.2). Đối với Đảng và nhân dân Việt Nam, các nhà lãnh đạo Rumani luôn duy trì sự ủng hộ và nỗ lực chân thành để tìm ra cách hòa bình để chấm dứt cuộc xâm lược của Mỹ vào miền Nam Việt Nam. Điều này có thể được chứng minh khi “Paul Niculescu-Mizil tiếp đón Đại sứ Cộng hòa Dân chủ Việt Nam tại Bucharest và công bố một loạt các mục tiêu quân sự, cũng như các cuộc hội đàm mà đồng chí Corneliu Mănescu đã diễn ra với Goldberg, người đại diện Hoa Kỳ tại Liên Hợp Quốc về vấn đề Việt Nam, nhấn mạnh quan điểm này của phía Rumani cho rằng, sẽ hữu ích khi chúng ta hành động - sử dụng thời điểm thuận lợi - để ngăn chặn Mỹ ném bom Việt Nam” (N. N. Ceașescu, 1966). Trên thực tế, các hoạt động của Rumani trong khoảng thời gian từ năm 1965 đến năm 1968, với tư cách là trung gian hòa giải để đạt được một cuộc đàm phán hòa bình giữa Hoa Kỳ và Việt Nam, là hiệu quả không thể chối cãi được. Bản thân người Mỹ phải thừa nhận điều này, Chester Cooper, phó giám đốc Cơ quan Tình báo Trung ương Hoa Kỳ trước khi trở thành trợ lý cho đại sứ Harriman năm 1966, đã mô tả người Rumani như một “trong số những người trung gian hiệu quả nhất” (N. N. Ceașescu, 1966). Chính từ Hoa Kỳ đã chân thành thừa nhận hiệu quả của Rumani trong việc tìm cách tiếp cận hai bên với tư cách như một bên thứ ba. Đặc biệt, sau thất bại của Mỹ năm 1968 ở miền Nam Việt Nam, bởi sự tấn công dữ dội của quân đội và nhân dân Việt Nam, Hoa Kỳ nhận ra rằng cuộc phiêu lưu quân sự của họ đã chính thức bị sa lầy với hàng chục ngàn quân đội, hàng trăm triệu đô la cho chiến tranh, nhưng cuối cùng ngày càng bị đánh bại. Do đó, một giải pháp hòa bình là lựa chọn tối ưu cho người Mỹ. Tại thời điểm này, Rumani đã trở thành một cơ hội như một lối “thoát” trong danh dự cho Mỹ trong xung đột ở Việt Nam. Thực tế lịch sử đã chỉ ra rằng Rumani đã trở

thành cầu nối quan trọng để Mỹ liên lạc với Việt Nam và đây cũng là người sẽ giúp Mỹ đối thoại với Việt Nam để thảo luận về giải pháp hòa bình cho cuộc chiến vẫn đang diễn ra (Asociația Ambasadorilor și Diplomaților de căriară din România, 2009, tr.226).

Vào tháng 10 năm 1968, người đứng đầu phái đoàn Hoa Kỳ tại hội nghị Paris, bày tỏ sự tin tưởng vào bên thứ ba là Rumani. Harriman đã bị thuyết phục về đóng góp của Bucharest đến nỗi ông đã công khai từ chối bài thuyết trình xúc phạm Rumani của Lầu Năm Góc khi Lầu Năm Góc được đăng tin trên báo chí Mỹ. Theo Harriman: “Theo kinh nghiệm lâu dài của tôi, tôi chưa bao giờ nhận được báo cáo chi tiết và chính xác hơn” và “rõ ràng với tôi rằng người Bắc Việt đã rất coi trọng nỗ lực của Rumani, cũng như Hoa Kỳ” (Watts, 2016). Từ quan điểm của Rumani, nếu Hoa Kỳ không thay đổi lập trường, thực hiện các biện pháp kết thúc cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam, Hoa Kỳ sẽ phải chịu một sự phản kháng quyết liệt bởi những người yêu nước ở miền Nam Việt Nam và sự phản đối mạnh mẽ bởi dư luận từ những người yêu chuộng hòa bình trên thế giới (*Să Se Pună Capăt Agresiunii Din Vietnam! Declarația Participanților La Întâlnirea Conducătorilor de Partid Și de Stat Din Țările Socialiste*, 1969, tr.2-3).

Tất cả các hoạt động mà các nhà lãnh đạo của Rumani thực hiện là những nỗ lực ngăn chặn sự bành trướng của cuộc chiến tranh của Hoa Kỳ. Tuy nhiên, sau nhiều kế hoạch chiến tranh thất bại, Hoa Kỳ đã tìm đến Rumani như một bên thứ ba để kết nối và thăm dò ý kiến của Việt Nam và sẵn sàng tham gia cùng Rumani để tìm giải pháp tối ưu để kết thúc chiến tranh, lúc đó các hoạt động của Rumani trở nên hiệu quả hơn. Về phần mình, Washington tiếp tục tìm kiếm sự đóng góp của Bucharest về vấn đề này, ví dụ, bằng cách gửi thông điệp qua đại sứ Hoa Kỳ vào đầu tháng 1 rằng: “ông muốn biết ý kiến của chính phủ Rumani về vấn đề này, cũng như bất kỳ những đề xuất góp phần giải quyết tình hình hòa bình ở Việt Nam. Như Ceașescu đã tuyên bố “chúng ta phải quan tâm để tìm giải pháp ngăn chặn sự lây lan của cuộc chiến này” (Watts, 2016). Điều này cho thấy Rumani đã đóng một vai phần trong tiến trình dẫn đến hội nghị Paris với tư cách là người hòa giải: “Vào tháng 10 năm 1968, trong khi người đứng đầu phái đoàn Hoa Kỳ tham gia đàm phán hòa bình, ông thậm chí còn gửi một thông điệp cảm ơn về, sự giúp đỡ của Rumani cho tổ chức đàm phán hòa bình ở Paris về Việt Nam”

(Watts, 2016). Một hội nghị rất cần thiết cho Hoa Kỳ sau chiến dịch Mậu Thân 1968 và cũng thực sự cần thiết cho Việt Nam để hoàn thiện sự nghiệp giải phóng dân tộc, thống nhất đất nước. Những nỗ lực của Rumani đã khiến Hoa Kỳ công nhận, sau thất bại của cuộc chiến tranh cục bộ ở miền Nam, đặc biệt là sự tổn thất không thể khắc phục ở các đô thị miền Nam, bao gồm cả thủ đô Sài Gòn năm 1968, buộc Johnson phải rời Nhà Trắng, bởi vì - đã đánh mất uy tín đối với người dân Mỹ. Tuy nhiên, ông cũng công nhận hiệu quả những nỗ lực của Rumani cho một giải pháp hòa bình ở Việt Nam. Sau khi rời văn phòng, Rusk tiếp tục “coi nỗ lực của Rumani là công bằng và chính xác, nghiêm túc và tinh táo” (Watts, 2016).

Năm 1969, có một cuộc họp ngắn về các cuộc thảo luận diễn ra ở Bucharest giữa Ceausescu và Tổng thống Hoa Kỳ Nixon, họ đặc biệt nhấn mạnh về Đảng Cộng sản Việt Nam (Maurer et al., 1969, tr.1). Thời điểm này, hội nghị Paris đã được mở gồm 4 bên là Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, Chính phủ lâm thời cách mạng miền Nam Việt Nam, Hoa Kỳ và Việt Nam Cộng hòa để thảo luận đi đến việc kết thúc chiến tranh ở Việt Nam. Hội nghị này chính là điều mong muốn của phía Rumani sau bao nhiêu năm nỗ lực tìm kiếm với hi vọng sẽ kết thúc chiến tranh nhanh chóng bằng một giải pháp chính trị.

Khi hội nghị đã được mở từ năm 1968, nhưng những cuộc thảo luận giữa Rumani và các bên liên quan vẫn cho thấy, phía Rumani vẫn tiếp tục nỗ lực hết mình về một nền hòa bình thực sự ở Việt Nam. Những tuyên bố của Nixon lúc này đã cho thấy một dấu hiệu tích cực trong quan điểm của Hoa Kỳ về cuộc chiến mà chính bản thân họ mang đến và lãnh đạo ở Việt Nam. Nội dung cuộc thảo luận giữa Rumani và Nixon được phái đoàn Rumani trình bày lại với phái đoàn Trung Quốc trong dịp tham dự lễ viếng của chủ tịch Việt Nam, Hồ Chí Minh vào ngày 7 tháng 9 năm 1969 tại Hà Nội. Trao đổi với Rumani, Nixon đã tuyên bố với Rumani rằng, vấn đề cuộc chiến ở Việt Nam không thể được thực hiện bằng con đường quân sự (Maurer, Li, et al., 1969, tr.6), một thái độ hoàn toàn đồng ý với nguyện vọng của Rumani, có thể sau những khó khăn mà người Mỹ đang đối diện sau cuộc tấn công trong những ngày Tết của Việt Nam trên toàn miền Nam diễn ra năm 1968. Những tổn thất cuối năm 1968 đang làm dấy lên một dư luận mạnh mẽ khiến tổng thống Johnson không

thể tiếp tục ở lại Nhà Trắng, một làn sóng dư luận của người dân Mỹ diễn ra mạnh mẽ, yêu cầu người Mỹ chấm dứt cuộc chiến tranh ở Việt Nam. Và tất nhiên, với một cường quốc như Mỹ, họ cần kết thúc cuộc chiến với tư cách có thể diện nhất, trong vị thế đó, Rumani một đất nước anh em của Việt Nam, một thành viên với những nỗ lực lớn tìm kiếm giải pháp chính trị cho cuộc chiến đó đã trở thành một lối đi tốt nhất đối với Mỹ. Chính vì điều đó, khi các bên đang thảo luận trên bàn đàm phán Paris, Tổng thống Nixon đã nói với Nicolae Ceausescu rằng: “ông sẵn sàng tìm giải pháp chính trị này” (Maurer, Li, et al., 1969, tr.6). Có thể thấy, khác với thái độ của vị Tổng thống Mỹ tiền nhiệm, đẩy mạnh các cuộc chiến tranh ở cả miền Bắc và miền Nam Việt Nam, Nixon thể hiện một quan điểm mềm mỏng và đồng tình với mong muốn của những người Rumani hơn. Có thể họ đã tìm thấy những điều hữu ích ở Rumani có thể giúp họ kết thúc cuộc chiến với một tình thế có lợi nhất có thể.

Tổng thống Nixon đã nói với phía Rumani rằng, Hoa Kỳ mong muốn duy trì các cuộc đàm phán ở Paris, để cùng nhau tìm kiếm một giải pháp hòa bình. Theo phía Hoa Kỳ, có thể trong quá trình đàm phán những vấn đề có thể phát sinh, và người Mỹ sẵn sàng đặt mình vào mọi vị trí để sẵn sàng đàm phán nhằm đạt được một giải pháp (Maurer, Li, et al., 1969, tr.7). Bởi ông cũng hi vọng điều đó sẽ phù hợp với dư luận Mỹ, mong muốn của nhân dân Mỹ trong bối cảnh lúc đó. Theo như ông trao đổi với phía Rumani, đó là một bối cảnh phức tạp đang diễn ra. Trong một cuộc trao đổi với Nicolae Ceausescu tại Bucharest, Nixon tỏ ra rất thiện chí khi ông khẳng định với phía Rumani rằng, để có được một giải pháp ông sẵn sàng chờ đợi từ phía Việt Nam đến tháng 11 (Maurer, Li, et al., 1969, tr.7), đúng thời gian kết thúc một năm đàm phán giữa các bên tại hội nghị Paris. Tuy nhiên, phía Mỹ còn bày tỏ một thái độ khác rằng, “nếu đến tháng 11 không có cuộc đàm phán nào được tiến hành để dẫn đến một giải pháp, thì Hoa Kỳ sẽ buộc phải xem xét lại vị thế của mình” (Maurer, Li, et al., 1969, tr.7). Câu nói của Nixon ẩn chứa nhiều hàm ý, vì rõ ràng, mặc dù hoàn cảnh buộc người Mỹ chấp nhận ngồi vào bàn đàm phán Paris, một phần để xoa dịu dư luận, mặt khác muốn tìm kiếm một sự thể diện cho chính nước Mỹ ngay trên bàn đàm phán. Theo quy luật của nó, bàn đàm phán chỉ được lợi thế khi họ chiếm ưu thế trên chiến trường. Có thể, vị thế mà Nixon nhắc đến

chính là vị thế của việc đối đầu với Việt Nam trong thời gian tới.

Trước thái độ đó của thống thống Nixon, phía Rumani ngay lập tức thể hiện quan điểm của mình và muốn cùng phía Mỹ làm rõ vấn đề này. Nội dung này được phái đoàn Rumani nhắc lại trước những nhà lãnh đạo Trung Quốc tại một cuộc nói chuyện ở Hà Nội vào tháng 9 năm 1969 rằng, Nicolae Ceaușescu đã muốn Nixon làm rõ rằng dụng ý của Mỹ rằng, “việc xem xét lại vị trí này có ý nghĩa gì? Điều đó có nghĩa là các ngài sẽ tiến hành một cuộc chiến mạnh mẽ hơn?” (Maurer, Li, et al., 1969, tr.7). Rumani đã thể hiện một thái độ rất cứng rắn trước người đứng đầu Hoa Kỳ về vấn đề giải pháp chính trị cho chiến tranh Việt Nam. Tuy nhiên vấn đề này, Nixon đã không trả lời một cách rõ ràng.

Trong một cuộc thảo luận khác diễn tại bữa tiệc ăn sáng ngày 24.1.1970, Chủ tịch Hội đồng Nhà nước Rumani Nicolae Ceaușescu đã đi cùng với những người đứng đầu các cơ quan ngoại giao của Hoa Kỳ tại Bucharest, một số vấn đề chính trị đã được thảo luận. Cuộc nói chuyện này đã tiết lộ một phần nhỏ về việc trao đổi giữa Rumani và Mỹ về chiến tranh Việt Nam. Theo bản ghi chép này, đại sứ S.U.A L.C Meeker đã trả lời với đại diện phía Rumani về ý của tổng thống Nixon thông qua những thông tin mà ông nhận được gần đây. Tổng thống Nixon vẫn duy trì quan điểm như trước đây đã thảo luận với Rumani là mong muốn giảm sự can dự của Hoa Kỳ vào Chiến tranh Việt Nam và đạt được một giải pháp hòa bình trong lĩnh vực này (N. Ceaușescu, 1970, tr.2). Trước những nỗ lực của Rumani trong việc tìm kiếm hòa bình trên bàn đàm phán cho chiến tranh Việt Nam, Chủ tịch Nhà Trắng Nixon thừa nhận rằng: Chúng tôi có mọi lý do để tin rằng chúng tôi liên lạc với Thủ tướng Phạm Văn Đồng và Bộ trưởng Ngoại giao Nguyễn Duy Trinh “thông qua người Rumani” (Watts, 2016).

Năm 1970, tại Bucharest, một số vấn đề chính trị đã được thảo luận giữa các nhà lãnh đạo Rumani và đại diện của Hoa Kỳ, Trung Quốc, Ý. Vấn đề Việt Nam tiếp tục là nội dung được các bên quan tâm, Rumani đã có một cuộc thảo luận nghiêm túc, Rumani cho rằng người dân Việt Nam có quyền giải quyết vấn đề an ninh và phát triển của họ. Ở Viễn Đông, họ không có động lực thực sự, bởi vì cả Việt Nam và Cộng hòa Trung Quốc đều không tấn công và không có ý định chinh phục Hoa Kỳ. Nhưng điều hơn ba mươi ngàn người biểu tình

chống chiến tranh Việt Nam mùa thu năm ngoái đã họ bày tỏ thái độ thực sự và đa số người dân Mỹ chống lại cuộc chiến không công bằng này (N. Ceaușescu, 1970, tr.1-2).

Ngày 21 tháng 6 năm 1971, một cuộc gặp gỡ giữa Chủ tịch Hội đồng Bộ trưởng Rumani Ion Gheorghe Maurer và Thomas Francis Eagleton Thượng nghị sĩ Hoa Kỳ diễn ra tại Bucharest. Vấn đề Đông Dương và chiến tranh Việt Nam được hai bên quan tâm. Rumani bày tỏ với Hoa Kỳ về tình hình ở Việt Nam, Ion Gheorghe Maurer cho rằng người Mỹ đang thực sự gặp khó khăn tại miền Nam Việt Nam, bởi người Mỹ biết rằng ý chí chiến đấu của nhân dân miền Nam Việt Nam là không thể bị đánh bại, đại diện phía Rumani đã nói. Cho nên, theo Ion Gheorghe Maurer những gì mà Hoa Kỳ đang thể hiện, thực sự làm cho tình hình trở nên xấu đi. Kế hoạch Việt Nam hóa chiến tranh được tiến hành từ năm 1970, hô hào rút hết binh lính Mỹ nhưng thực chất là đang tiếp tục cuộc chiến dưới một hình thức khác, người Mỹ đầu tư hàng tỉ đô la, và gần 30.000 cố vấn Mỹ hỗ trợ cho chính quyền Sài Gòn (N. N. Ceaușescu & Le, 1967, tr.155). Với quan điểm của Rumani thì điều đó không hợp lý với bối cảnh hiện tại. Với quan điểm này, Ion Gheorghe Maurer cho rằng, “Giải pháp khả thi duy nhất là rút toàn bộ quân đội Hoa Kỳ và chấm dứt mọi viện trợ quân sự cho Sài Gòn, cho người dân Việt Nam giải quyết vấn đề nội bộ một mình và tự do” (N. N. Ceaușescu & Le, 1967, tr.155).

Trước thái độ của Ion Gheorghe Maurer về bế tắc nước Mỹ tại Việt Nam, Thomas Francis Eagleton cũng cho biết dư luận Mỹ cũng đang ủng hộ mạnh mẽ việc ngăn chặn chiến tranh Việt Nam. Đồng thời, thượng viện Mỹ cũng kêu gọi tổng thống Nixon đặt thời hạn rút toàn bộ lực lượng quân đội khỏi Việt Nam (Ceaușescu et al., 1966, tr.155), qua đó bày tỏ mong muốn Rumani sẽ làm một trung gian cho một thỏa thuận giữa Hòa Kỳ và Việt Nam (Ceaușescu et al., 1966, tr.156). Rõ ràng đây là một dấu hiệu tốt đối với đàm phán hòa bình 4 bên đang diễn ra ở Paris.

Trước đề xuất của Rumani, chủ tịch hội đồng bộ trưởng Ion Gheorghe Maurer bày cho rằng, điểm chính của vấn đề là giữa Mỹ và Việt Nam. Để có được những thỏa thuận giữa hai bên đối với các vấn đề của chiến tranh cần có sự đồng ý của cả hai bên mới có thể đi đến giải quyết vấn đề. Tuy nhiên, với tư cách là đại diện một quốc gia, Ion Gheorghe Maurer khẳng định, Rumani

không có bất cứ điều gì chống đối những biểu hiện tốt cho một thỏa thuận giữa Hoa Kỳ và Việt Nam (Moraru, 2017, tr.156).

Ngày 23/06/1972, một cuộc thảo luận giữa Nicolae Ceaușescu cùng với Đại sứ của Hoa Kỳ tại București, Leonard Meeker diễn ra tại Bucharest. Đây là một cuộc thảo luận diễn ra vào thời điểm mà hội nghị Paris đã diễn ra một khoảng thời gian rất dài. Trong lộ trình các bên đàm phán diễn ra rất phức tạp. Đặc biệt, đây là chiến dịch ném bom phá hoại miền Bắc Việt Nam của Mỹ đã diễn ra hơn một tháng. Trong nhiều vấn đề mà hai bên thảo luận, Nicolae Ceaușescu đã đề cập đến vấn đề chiến tranh Đông Dương, đây là một nội dung mà phía Rumani rất quan tâm trong cuộc thảo luận với Đại sứ Meeker, Nicolae Ceaușescu đã bày tỏ quan điểm của mình, với tinh thần như đã trao đổi đã diễn ra tại Moscova giữa Hoa Kỳ và Xô viết đi theo hướng giải quyết vấn đề theo hướng hòa bình. Đồng thời, Nicolae Ceaușescu nhấn mạnh với Đại sứ Hoa Kỳ ông mong muốn phía Mỹ kết thúc cuộc ném bom phá hoại miền Bắc - Việt Nam (*Nota Asupra Convorbirii Tovarărilor Nicolae Ceaușescu Cu Ambasadorul S.U.A. La București, Leonard Meeker (23 Iunie 1972)*, 1972, tr.14). Chính hành động quân sự này của Mỹ là một trở ngại lớn để đi đến thống nhất về một giải pháp hòa bình mà phía Rumani đang tìm kiếm trong khoảng thời gian từ năm 1966.

2.3. Đánh giá về những nỗ lực đàm phán của Rumani với Hoa Kỳ về vấn đề chiến tranh ở Việt Nam

Những nỗ lực ngoại giao của Rumani với Hoa Kỳ trong thời gian từ năm 1965 đến năm 1973, tuy không đưa cuộc chiến tranh kết thúc bằng một giải pháp ôn hòa như họ mong muốn. Tuy nhiên, cũng mang lại những hiệu quả nhất định đối với cục diện của cuộc chiến.

Các nỗ lực ngoại giao của Rumani đã góp phần tác động đến và làm thay đổi suy nghĩ của người Mỹ nó có giá trị như một liên lạc viên kết nối trong việc thảo luận tìm kiếm giải pháp hòa bình. Tuy những hoạt động ngoại giao của Rumani không mang đến một kết quả như họ mong muốn là sẽ kết thúc cuộc xung đột diễn ra tại Việt Nam bằng một phương pháp phi quân sự. Những nỗ lực này ở phương diện nhất định, đã có sự tác động đến người Mỹ để họ nghĩ về một giải pháp tốt hơn là giải pháp quân sự mà họ đang phải chịu nhiều tổn

thất. Trước những nỗ lực thảo luận của Rumani với các đại diện Hoa Kỳ, cộng với những khó khăn mà họ gặp phải các vấn đề liên quan đến chiến tranh Việt Nam, Hoa Kỳ đã bắt đầu nghĩ đến Rumani trong việc giải quyết vấn đề Việt Nam. Trong quyển sách có tên “Oaia albă în turma neagră. Lupta pe frontul intern politice de securitate a României în perioada Războiului Rece” (Cuộc đấu tranh trên mặt trận an ninh chính trị của Romania trong Chiến tranh Lạnh) công bố vào năm 2018, Larry. L. Watts tại Rumani đã khẳng định rằng: “Theo các báo cáo của báo chí Hoa Kỳ, Đại sứ Hoa Kỳ tại Bucharest, William Crawford, lần đầu tiên đã yêu cầu tin tức về Rumani trong việc tiếp cận Bắc Việt vào tháng 6 năm 1965” (Watts, 2018, tr.80).

Vào tháng 10 năm 1968, Harriman trưởng phái đoàn Mỹ tại hội nghị hòa bình đã gửi thông điệp cảm ơn những nỗ lực của Rumani trong việc tổ chức đàm phán hòa bình ở Việt Nam diễn ra tại Paris. Trong thông điệp của mình, Harriman bày tỏ quan điểm của mình về những đóng góp của Rumani. Ông cho rằng, những người Rumani xứng đáng nhận được sự cảm ơn của Hoa Kỳ hơn là sự một khinh miệt. Harriman nhận định rằng, không giống như người Mỹ, những người miền Bắc Việt Nam rất coi trọng những nỗ lực của Rumani (Watts, 2018, tr.83). Điều này cho thấy, những nỗ lực cố gắng của Rumani về vấn đề Việt Nam đối với người Mỹ đã có sự tác động để Mỹ và Việt Nam cùng ngồi lại với nhau tại bàn đàm phán.

Đối với Việt Nam, bên quan trọng khác là Việt Nam, các nhà lãnh đạo Việt Nam rất ghi nhận những nỗ lực ngoại giao của Rumani. Bộ trưởng Ngoại giao Nguyễn Duy Trinh đã nhấn mạnh rằng, “chính sách của Rumani phù hợp với Việt Nam” (*Stenograma Întrevederii La C.C al P.C.R Cu Delegația Partidului Celor Ce Muncesc Din Vietnam, 21 Noiembrie 1966*, 1966, tr.17). Tương tự, trong buổi tiếp xúc hai phái đoàn ngoại giao Việt Nam và Rumani vào 22 tháng 8 năm 1967, Bộ trưởng Lê Thanh Nghị đã khẳng định rằng: “Rất hài lòng về những giúp đỡ của người anh em Rumani đã dành cho nhân dân Việt Nam trong cuộc kháng chiến chống xâm Mỹ xâm lược” (N. N. Ceaușescu & Le, 1967, tr.12). Ngoài ra, trước những động thái ngoại giao của Rumani, đại diện của Việt Nam là Thủ tướng Phạm Văn Đồng bày tỏ trân trọng những hành động mà Rumani đã nỗ lực cho Việt Nam. Phạm Văn Đồng nhấn mạnh rằng, Rumani luôn sẵn sàng hành

động về vấn đề của Việt Nam (Maurer et al., 1969, tr.3). Để đáp lại sự giúp đỡ, ủng hộ, Việt Nam thậm chí còn đề xuất một lời khuyên cho vấn đề xung đột với Mỹ từ phía Rumani (Maurer et al., 1969, tr.3).

Những hoạt động ngoại giao của Rumani không đem lại thành công như họ mong muốn là do nguyên nhân từ những tham vọng của Mỹ. Điều này là rất rõ, từ 1965, Mỹ bắt đầu tham khảo những ý kiến của Rumani để liên lạc với Việt Nam để thảo luận đến các giải pháp hòa bình. Nhưng thực tế người Mỹ lại đẩy chiến tranh lên cao, thậm chí là tăng mở rộng chiến tranh ra miền Bắc Việt Nam. Đây là mâu thuẫn chính dẫn đến kém hiệu quả trong các hoạt động của Rumani. Trước quan điểm của Rumani về vấn đề này, phía Việt Nam khẳng định “Chúng tôi không thể kết thúc cuộc chiến tranh mà không có việc người Mỹ từ bỏ xâm lược và rút toàn bộ lực lượng khỏi Việt Nam” (*Stenograma Întrevederii La C.C al P.C.R Cu Delegația Partidului Celor Ce Muncesc Din Vietnam, 21 Noiembrie 1966, 1966, tr.3*). Với quan điểm này của Việt Nam đã quá rõ ràng và kiên quyết, nếu như Mỹ không chấp nhận rút quân không điều kiện thì không có một giải pháp nào được bàn tới. Đặc biệt, Rumani cũng đồng tình với quan điểm này của Việt Nam. trong cuộc thảo luận ngày 3-4 tháng 10 năm 1966, Nicolae Ceaușescu, khẳng định: “Chúng tôi tin rằng không thể chấm dứt xung đột vũ trang trước người dân Việt Nam - và đặc biệt là người dân miền Nam Việt Nam - được trao quyền tự do quyết định số phận của mình. Chúng tôi sẽ phải tiếp tục cho đến thời điểm người dân Việt Nam tự quyết định về số phận của họ” (Maurer & Niculescu-Mizil, 1966, tr.15).

Như vậy, chúng ta thấy một mâu thuẫn lớn giữa quan điểm người Mỹ với Rumani và Việt Nam. Cụ thể, người Việt Nam rất mong muốn một nền hòa bình, nhưng đó phải là một nền hòa bình thật sự, và người Việt Nam được quyết định số phận của chính họ. Cho nên họ đã bày tỏ quan điểm rất rõ ràng trước những người cộng sản Rumani, dựa vào những hoạt động mà người Mỹ làm, Việt Nam khẳng định với Rumani rằng, “những gì người Mỹ đang nói là không đúng sự thật” (*Stenograma Întrevederii La C.C al P.C.R Cu Delegația Partidului Celor Ce Muncesc Din Vietnam, 21 Noiembrie 1966, 1966, tr.18*). Tức là người Mỹ nói về một giải pháp hòa bình với phía Rumani, khi bản thân Johnson nói rằng “muốn và tìm kiếm một giải pháp chính trị cho vấn đề Việt Nam” (Maurer et al., 1969, tr.1). Nhưng là một giải pháp có lợi cho Mỹ, thậm chí

Mỹ còn yêu cầu Việt Nam cũng rút quân đội giống như người Mỹ. Thậm chí, đến hội nghị Paris, bản thân bên thứ 3 như Rumani vẫn có những quan điểm trái ngược với những quyết định của Mỹ. Nicolae Ceaușescu đã nói với phía Việt Nam rằng: “Chúng tôi đã nói rất rõ tại hội nghị Paris rằng các hành động chiến binh mà họ đang chuẩn bị chống lại Việt Nam Dân chủ Cộng hòa là một mối đe dọa rất nghiêm trọng đối với Hội nghị Paris. Chúng tôi đã lên án những hành động mới này bởi sự không tham gia của những người đứng đầu các phái đoàn tại Hội nghị Paris” (*Stenograma Pricirii de Către Tovarășul Nicoae Ceaușescu a Delegației Guvernului Revoluționar Provizoriu al Republicii Vietnamului de Sud, Condușă de Ministrul Afacerilor Externe, Doamna Nguyen Thi Binh, 15 Martie 1971, 1971, tr.6*). Chính những mâu thuẫn này, đã làm cho những nỗ lực ngoại giao của Rumani trong vấn đề hòa bình Việt không mang lại những hiệu quả tốt nhất.

3. Kết luận

Trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, Rumani có nhiều nỗ lực ngoại giao cùng với các nước Xã hội chủ nghĩa khác tích cực ủng hộ nhân dân Việt Nam. Hoa Kỳ là một trong những nước Rumani đã tiếp xúc và thảo luận nhằm mục đích tìm kiếm một giải pháp chính trị cho cuộc chiến mà Mỹ gây ra ở Việt Nam. Từ năm 1965 đến năm 1973, diễn ra nhiều cuộc trao đổi giữa các nhà lãnh đạo Rumani và Hoa Kỳ. Trong những cuộc tiếp xúc này, Rumani giữ vững tinh thần ủng hộ Việt Nam, mong muốn Mỹ thật lòng giải quyết chiến tranh trên nguyên tắc tôn trọng quyền tự quyết của nhân dân Việt Nam. Tuy những nỗ lực của Rumani chưa đem đến một kết quả lớn nhưng rõ ràng đã có giá trị thúc đẩy mạnh mẽ cho tiến trình đàm phán ở Paris. Thông qua đó, chứng minh một tình hữu nghị chân thành mà Đảng, chính phủ và nhân dân Rumani đã dành cho Việt Nam trong giai đoạn đối đầu với Mỹ từ năm 1965 đến năm 1973.

Tài liệu tham khảo

- Asociația Ambasadorilor și Diplomaților de căriară din România. (2009). *Pagini din diplomația României (semper fidelis patriae), Vol. I*. Editura Junimea, Iași.
- Ceaușescu, N. (1970). *Nota la partida de vânătăoare din 24 ianuarie 1970, la care președintele consiliului*

- de Stat, tovarășul Nicolae Ceaușescu a înscții șeflii misunilor diplomatice straine din București s-au discutat unele probleme politice.* SANIC, Fond C.C al P.C.R, Secția relații externe, dosar 3/1970.
- Ceaușescu, N., Maurer, I. G., & Lê, D. (1966). *Discuția tovarășului Nicolae Ceaușescu și Ion.Gh.Maurer cu tov. Le Duan (R.D Vietnam)—31 martie 1966.* SANIC, Fond C.C al P.C.R, Secția relații externe.
- Ceaușescu, N. N. (1966). *Excerpt from Protocol No. 41 of the RCP CC Permanent Presidium Meeting.* History and Public Policy Program Digital Archive. <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/122580>
- Ceaușescu, N. N., & Le, T. N. (1967). *Stenograma primirii de către tov.N.Ceaușescu a delegației guvernamentale a R.D. Vietnam, condusă Le Thanh Nghi,-22 august 1967.* SANIC, Fond C.C al P.C.R, Secția relații externe, dosar 64/1967.
- Maurer, I. G., Li, X., Zhou, E., & Mizil, P. N. (1969). *Minutes of Conversation between Ion Gheorghe Maurer, Paul Niculescu Mizil, Zhou Enlai, and Li Xiannian on 7 September 1969.* History and Public Policy Program Digital Archive. <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/117758>
- Maurer, I. G., & Niculescu-Mizil, P. (1966). *Stenograma discuțiilor avute de tovarășii Ion Gheorghe Maurer și Paul Niculescu-Mizil cu delegația R.D Vietnam, la Hanoi.* SANIC, Fond C.C al P.C.R, Secția relații externe.
- Maurer, I. G., Niculescu-Mizil, P., Pham, V. D., & Tran, D. T. (1969). *Nota de convorbire, in ziua de 10 septembrie 1969 a avut loc întâlnire a tovarășilor Ion Gheorghe Maurer și Paul Niculescu-Mizil și cu tovarășii Pham Van Dong și Tran Dang Tuyen.* SANIC, Fond C.C. al P.C.R, Secția relații externe, dosar 72/1969.
- Moraru, C. (2017). *România, SUA și Războiul din Vietnam.* Convorbirea dintre Ion Gheorghe Maurer și Thomas Francis Eagleton, senator al Partidului Democrat. 26 iunie 1971. *Caiete Diplomatice*, 4–5, 152–156.
- Nguyễn Văn K., & Nguyễn Bích H. (2000). *Hồ Chí Minh toàn tập. Tập 8* (Lê Huy H., Ed.). Chính trị Quốc gia. <http://elib.vnuf.edu.vn/handle/123456789/2027>
- Niculescu-Mizil, P. (2008). *România și războiul americano-vietnamez.* Roza Vânturilor.
- Nota asupra convorbirii tovarășul Nicolae Ceaușescu cu ambasadorul S.U.A. la București, Leonard Meeker (23 iunie 1972).* (1972).), SANIC, Fond C.C al P.C.R, Secția relații externe, dosar 60/1972.
- Note informativa, Referitor: Aprijinul acordat de R.S. România R.D Vietnam în organizațiile internaționale.* (1971). SANIC, Fond C.C al P.C.R, Secția relații externe, dosar 46/1971 vol.1.
- România este gata, dacă partea Vietnamezii consideră necesar acest lucru, să întreprindă acțiunile pe care le va cere partea Vietnameze supra intențiilor americanilor și posibilități în acest domeniu sau orice altă acțiune care ar putea slujească vietnamezi, în eforturile lor pentru soluționarea conflictului din Vietnam.* (1969). SANIC, Fond C.C. al P.C.R, Secția relații externe, dosar 72/1969.
- Să se pună capăt agresiunii din Vietnam! Declarația participanților la întânirile conducătorilor de partid și de stat din țările socialiste.* (1969). SANIC, Fond C.C al P.C.R, Secția relații externe, dosar 102/1969.
- Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale, Situația ajutoarelor economice și a creditelor acordate de Republica Socialistă Română pentru Republica Democratică Vietnam 1956-1975, Document în cadrul Fondului C.C. Secția Relații Externe, Arhivele naționale al României, dosar 211/1975. Centrul Național Arhivele Naționale al României.* (1975). Document în cadrul Fondului C.C. Secția Relații Externe, Arhivele naționale al României, dosar 211/1975. Centrul Național Arhivele Naționale al României.
- Stenograma pricirii de către tovarășul Nicoae Ceaușescu a delegație Guvernului Revoluționar Provizoriu al Republicii Vietnamului de Sud, condusă de ministrul afacerilor externe, doamna Nguyen Thi Binh, 15 martie 1971.* (1971). SANIC, Fond C.C al P.C.R, Secția relații externe, dosar 14/1971.
- Stenograma discuțiilor avute cu ocazia vizitei în Republica Democrată Vietnam a delegației de*

partid și guvenamentală a Republicii Socialiste România, Ha noi, 16 iunie 1971. (1971). SANIC, Fond C.C. al P.C.R, Secția relații externe, dosar 45/1971.

Stenograma întrevederii la C.C al P.C.R cu delegația Partidului celor ce muncesc din Vietnam, 21 noiembrie 1966. (1966). Fond CC.al P.C.R, Secția relații externe, Dosar 150/1966.

Watts, L. L. (2016). *Mediating the Vietnam War: Romania and the First Trinh Signal, 1965—1966.*

In Cold War International History Project. <https://www.wilsoncenter.org/publication/mediating-the-vietnam-war-romania-and-the-first-trinh-signal-1965-1966>

Watts, L. L. (2018). *Oaia albă în turma neagră. Lupta pe frontul intern politice de securitate a României în perioada Războiului Rece.* Editura Rao.

ROMANIAN DIPLOMATIC EFFORTS WITH THE UNITED STATES OF AMERICA ON THE ISSUE OF VIETNAM WAR (1966 - 1973)

Abstract: In the support of the international community to the Vietnamese people's resistance to the war against the US, Romania was a country with many support activities, including economic and diplomatic activities. From 1965 to 1973, Romania took advantage of its position to conduct diplomatic activities with the United States on the warS in Vietnam. Using the methods of aggregating and analyzing resources, the article will highlight Romania's diplomatic efforts with the United States in seeking a peaceful solution to the Vietnam problem. The results of the study will be a necessary reference source for the study on the support of the international community for the resistance against the Americans of the Vietnamese people.

Key words: United States; Romania; Vietnam; Diplomatic activities; period from 1966 to 1973.